

GEHEIM

EXnr 3

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
GENERALE STAF
AFD INLN/VEIL**

MAANDOVERZICHT

APRIL 1975

GEHEIM

MAANDOVERZICHT

APRIL 1975

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

<u>INHOUDSOPGAVE</u>	<u>blz.nr.:</u>
Samenvatting	1
<u>Deel I: Oost-Europa</u>	
<u>Hoofdstuk A: Politiek</u>	
1. Warschaupakt	
a. Consultaties vice-ministers v. Buitenlandse Zaken	2
2. Sovjet-Unie	
a. Bijeenkomst Centrale Comité	2-3
3. Joegoslavië	
a. Tito's redes in Skopje en Pristina	3-4
<u>Hoofdstuk B: Economie</u>	
1. COMECON	
a. Verandering der statuten	5-6
b. Handelsprijzen	6-7
<u>Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten</u>	
1. Samenvatting	8
2. Activiteiten	
a. Algemeen	8
b. Warschaupakt	8
c. Oost-Duitsland	8-9
3. Sterkte Warschaupakt	9
TVG nr 5/75	10
TVG nr 6/75	11
TVG nr 7/75	12

SAMENVATTING

Geheim

1. Oost-Europa

Opnieuw vond overleg plaats tussen de lidstaten van het Warschaupakt over de aan te nemen houding t.a.v. de besprekingen/overeenkomsten met het "Westen", dit maal op het niveau van vice ministers van Buitenlandse Zaken. Aan deze besprekingen nam ook een vertegenwoordiger van Mongolië deel.

Ondanks de wederzijdse officiële bezoeken, kan worden gesproken van een verslechterende verhouding tussen Joegoslavië en de Sovjet-Unie.

Of de wijzigingen in het Politbureau en de mogelijke positieversterking van Brezhnev die daaruit zou kunnen voortvloeien, een wijziging in de verhouding tot Joegoslavië met zich zal meebrengen, dient te worden afgewacht.

Op economisch gebied heeft de Sovjet-Unie zijn "partners" door een verandering in de vaststelling van de handelsprijzen binnen de Comecon, weer sterker aan zich gebonden.

Na een her-evaluatie door de NAVO-lidstaten van alle beschikbare gegevens, is gebleken dat het aantal Sovjet divisies niet 170 maar 166 bedraagt. Het aantal NSWP-divisies blijft onveranderd 60.

DEEL I: Oost-EuropaHoofdstuk A: Politiek1. WarschaupaktDienstgeheim a. De consultaties van de vice-ministers van Buitenlandse Zaken

Op 17 en 18 april vonden te Bratislava besprekingen plaats tussen de vice-ministers van Buitenlandse Zaken van Bulgarije, Tsjechoslowakije, Mongolië, de DDR, Polen, Roemenië, Hongarije en de SU.

Het onderwerp van deze beraadslagingen werd gevormd door de in mei te Genève beginnende conferentie over de problemen verbonden met de effectiviteit van de ten uitvoer legging van het non-Proliferatie-verdrag van 1968. (B-2) (R) (Gr).

Commentaar: Deze bijeenkomst diende waarschijnlijk mede als voorbereiding voor het daarna door de SU met de VS en Groot-Brittannië gevoerde overleg eind april te Londen.

Behalve uit persartikelen, bleek de Sovjet bezorgdheid over verspreiding van nucleaire wapens ook uit het communiqué n.a.v. het bezoek van de Britse premier in februari aan Moskou.

Deze bezorgdheid van Sovjet zijde zou mede zijn veroorzaakt door de Indiase kernexplosie van 1974.

Een en ander zou ook een belemmerende rol hebben gespeeld tijdens de recente besprekingen van een Sovjet militaire delegatie in India.

Hiertegenover staan echter berichten dat de SU India's nucleaire ontwikkeling nu zou willen steunen.

Hiertoe zou zij in januari voorstellen hebben gedaan voor samenwerking bij de opleiding van Indiase kerngeleerden en bij de produktie van "zwaar water".

2. Sovjet-UnieConfidentieel a. De bijeenkomst van het Centrale Comité

Op 16 april vond een plenaire vergadering plaats van het Centraal Comité van de CPSU. Volgens Tass stond een door partijleider Brezhnev gehouden referaat centraal. Minister Gromyko hield een rede over de internationale situatie en de buitenlandse politiek van de SU. Verder werd bekend gemaakt dat het 25e partijcongres van de CPSU in februari 1976 zal plaatsvinden, alsmede dat de plenaire vergadering "kamerad A.N. Shelepin op eigen verzoek van de verplichtingen van lid van het Politbureau van het Centrale Comité van de CPSU ontslagen heeft". Met betrekking tot het door Gromyko behandelde thema werd een officieel "Besluit over de internationale situatie en over de buitenlandse politiek van de Sovjet-Unie" genomen. Hierin ontbrak het gebruikelijke pleidooi voor een snelle afsluiting van de CEVS niet. (B-2) (R) (G)

Commentaar: Het omstreden bezoek van Shelepin aan Groot-Brittannië zal waarschijnlijk een rol hebben gespeeld bij zijn ontslag "op eigen verzoek" uit het Politbureau.

Interessanter is echter welk verband dit houdt met de positie van partijleider Brezhnev; waarover de laatste maanden druk is gespeculeerd is in die zin dat diens positie verzwakt zou zijn of dat hij geleidelijk aan, om gezondheidsredenen, voorbereidingen zou treffen om de macht over te dragen.

Voor het laatste geval zou dan het nu voor februari 1976 aangekondigde 25^e partijcongres waarschijnlijk in aanmerking komen. De vraag die nu met het ontslag van Shelepin rijst is of dit niet eerder tot een positieversterking van Brezhnev heeft geleid. Zonder hierover te speculeren, zij er dezerzijds slechts op gewezen dat die Politbureau-leden die sinds enige jaren min of meer tot de verklaarde tegenstanders van Brezhnev mochten worden gerekend, nu alle drie uit het Politbureau verdwenen zijn.

Op de plenaire vergadering in april 1973 van het CC gebeurde dit met Shelest en Voronov, die bedenkingen hadden tegen de tot dan toe gevolgde "Westpolitik" van de SU, en i.h.b. ten opzichte van de BRD. Destijds werd aangenomen dat daarmee een gunstige wegbereiding had plaats gehad voor de bezoeken die Brezhnev daarna aan de VS en de BRD bracht. In aansluiting hierop is het opvallend dat in het nu gepubliceerde besluit wordt gezegd dat de "plenaire vergadering van het CC beklemt toont dat bij het omvormen van de internationale betrekkingen volgens de principes van de vreedzame coëxistentie, de regelmatig plaatsvindende ontmoetingen tussen leidende politici van verschillende landen, waaronder de bi- en multilaterale onderhandelingen op het hoogste niveau, een belangrijke rol hebben gespeeld en die ook verder moeten blijven spelen".

3. Joegoslavië

Dienstgeheim

a. Tito's rede in Skopje en Pristina

Op 2 april hield president Tito een rede in de Macedonische hoofdstad Skopje, waarin hij o.a. een in scherpe bewoordingen geformuleerde reactie gaf op de persartikelen van de Sovjet minister van Defensie, Grechko, en de Opperbevelhebber van de Verenigde Strijdkrachten van het Verdrag van Warschau, Yakubovsky. Deze hadden in kleinerende bewoordingen gesproken over de rol van de partizanen in Joegoslavië tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Op 3 april sprak Tito in de hoofdstad van de grotendeels door Albanen bewoonde autonome provincie Kosovo. Hier zei hij dat de betrekkingen tussen Joegoslavië en Albanië de belangrijkste factor van de stabiliteit op de Balkan vormden. (B-2) (G) (R)

Commentaar: De vraag blijft in hoeverre deze gebeurtenissen een symptoom zijn van een zich op andere gebieden manifesterende verslechterende verhouding tussen Sovjets en Joegoslaven. Te denken valt hierbij op de eerste plaats ook aan de nu openlijk naar buiten gekomen onenigheid t.a.v. de Europese conferentie van CP'n. Daar staat tegenover dat de Sovjets bereid bleken om t.a.v. het opnieuw opgerakelde twistpunt van de rol van Joegoslavië's partizanen, een tegemoetkomende houding aan te nemen tijdens het bezoek van premier Bijedic half april aan Moskou.

Tito's lovende woorden aan het adres van Albanië vormen een vervolg op eerder in bovengenoemde zin gedane uitlatingen van de Albanese partijleider Hoxha vorig jaar oktober. De samenwerking tussen de twee landen begint inderdaad vastere vormen aan te nemen en zou zich volgens nog onbevestigde berichten uitstrekken tot een interesse of deelneming van Albanese zijde aan de verdere ontwikkeling/produktie van het Joegoslavische/Roemeense militaire vliegtuig "Yurom".

Hoofdstuk B: Economie1. COMECONConfidentieel a. Verandering der statuten

Op 24 december j.l. aanvaardde de Tsjechoslowaakse Federale Volksvertegenwoordiging een Protocol, waarin de statuten van de Comecon worden veranderd en/of geamendeerd.

Dit Protocol is waarschijnlijk tijdens de 28e zitting van de Comecon-Raad, op 21 juni 1974 te Sofia bijeengewees, aanvaard, maar is nog niet door alle lidstaten geratificeerd.

Uit de commentaren in de Tsjechoslowaakse pers kan het volgende t.a.v. dit Protocol (dat niet is gepubliceerd) worden opgemaakt:

- De amendementen op de statuten hebben voornamelijk tot doel de juridische basis van de Comecon en haar organen in overeenstemming te brengen met de praktijk. Zo spreken de nieuwe statuten over de wens om tot "integratie" te komen van de Comecon-lidstaten, hetgeen in overeenstemming is met de filosofie van het "Complexe Programma" dat in 1971 door de Raad werd aanvaard. Bovendien spreekt de nieuwe tekst over "gelijkschakeling van de economische ontwikkeling der lidstaten". Dit komt waarschijnlijk tegemoet aan de Roemeense wens om niet uitsluitend te spreken over "internationale arbeidsverdeling" (waarbij agrarische lidstaten niet mogen industrialiseren, maar zich verder moeten toeleggen op de agrarische productie). Het principe van gelijkenschakeling van de economische ontwikkeling van de lidstaten opent nu ook formeel de mogelijkheid tot industrialisatie van de achtergebleven Comecon-lidstaten, hetgeen in de praktijk reeds geschiedde.
- Het "socialistisch internationalisme" is nu als principe in de statuten opgenomen. De Tsjechoslowaakse pers legde er echter de nadruk op dat dit geen beperking zal inhouden van de rechten der individuele lidstaten (Roemeense vrees). De Comecon kan geen lidstaten verplichten om maatregelen te nemen welke het nationale plannings-, economisch- en financieel-systeem aantasten. De nieuwe statuten openen nu ook de mogelijkheid (in de praktijk was dit reeds zo) van "belanghebbende partijen" waardoor een lidstaat zich "niet-geïnteresseerd" kan verklaren in een bepaald gezamenlijk Comecon-project, en er dan ook niet aan deelneemt. In het verleden was het zo dat volgens de oude statuten geen project gezamenlijk door de Comecon kon worden ondernomen (althans formeel niet) tenzij alle lidstaten zich ermee accoord verklaarden.
- De belangrijkste statuutwijziging heeft de bedoeling om de Comecon internationale rechtspersoonlijkheid te verlenen met de mogelijkheid om zelfstandig overeenkomsten te sluiten (via mandaat der lidstaten) met internationale organisaties en andere naties. Deze wijziging formaliseert de overeenkomsten tussen de Comecon en Joegoslavië (1964) en Finland (1972). Bovendien zal de Comecon op juridische voet van gelijkheid met de EEG kunnen onderhandelen.

Commentaar: Er bestaat enige twijfel aan de rechtsgeldigheid van deze statuutwijzigingen aangezien volgens de oude statuten veranderingen moeten worden geratificeerd door alle oorspronkelijke lidstaten. Albanië is nog steeds officieel lid van de Comecon hoewel dit land sinds 1962 niet meer

aan de activiteiten van deze organisatie deelneemt. Dit zou de reden kunnen zijn dat de wijzigingen in een apart Protocol zijn opgenomen waardoor een "nieuwe organisatie" wordt geschapen, exclusief Albanië en inclusief Cuba en Mongolië. Artikel II.2 van de oorspronkelijke statuten beperkte bovendien het lidmaatschap van de Comecon tot Europese landen.

Deze statutwijzigingen zijn tot nu toe geratificeerd door de D.D.R., Tsjechoslowakije en de Sovjet-Unie. De nieuwe statuten voorzien in een grotere zelfstandigheid en bevoegdheid van de Comecon-organen, met name van het secretariaat en de secretaris-generaal als vertegenwoordiger van de Comecon.

De statuten moeten door alle lidstaten worden geratificeerd voordat zij rechtsgeldigheid krijgen. Er zijn aanwijzingen dat vooral Roemenië nog reserveringen koestert t.a.v. de nieuwe statuten zodat mag worden verwacht dat deze statuten niet voor 1976 van kracht worden.

Confidentieel   b. Handelsprijzen

Binnen de Comecon is een nieuw systeem aangekondigd om de inter-blok handelsprijzen vast te stellen. Dit nieuw systeem zal in 1975 resulteren in een prijsverhoging van veel interblok handelsgoederen, vooral van de prijzen voor energie en grondstoffen.

De handelspositie van de Sovjet-Unie wordt door dit nieuwe calculatie systeem zeker versterkt.

Tot nu toe werden de inter-Comecon handelsprijzen voor vijf jaar vastgesteld op basis van de gemiddelde wereldmarktprijs voor een bepaald product in de voorgaande vijfjarenperiode, nadat correcties waren aangebracht voor transportkosten, belastingtarieven, seizoenfluctuaties etc..

In het algemeen gesproken waren de inter-Comecon handelsprijzen door dit systeem stabiel gedurende een relatief lange periode en liepen deze prijzen achter bij de ontwikkelingen op de wereldmarkt. Dit vergemakkelijkte de nationale planning en de planning van de buitenlandse handel in grote mate.

Zo bleven b.v. de prijzen voor ruwe-olie welke de NSWP-landen de Sovjet-Unie gedurende 1974 voor hun importen moesten betalen op het lage niveau van vóór de 1973-oliecrisis. Hetzelfde gold voor grondstoffen. M.a.w. de Sovjet-Unie kreeg aanzienlijk minder voor haar export naar de overige Comecon-landen dan zij op de wereldmarkt op deze producten kon verdienen.

Op aandrang van de Sovjet-Unie is nu een nieuw calculatie-systeem voor de inter-blok handelsprijzen ingevoerd dat waarschijnlijk reeds in 1975 effectief is/wordt.

Dit nieuwe systeem gaat weliswaar ook uit van de gemiddelde wereldmarktprijzen van de voorgaande vijf jaar, maar deze prijzen worden nu jaarlijks herberekend en aangepast.

Dit maakt het mogelijk dat de Sovjet-Unie nu meer voor de export van energie en grondstoffen naar de NSWP-landen ontvangt zonder dat deze landen worden geconfronteerd met plotselinge, exorbitante prijsverhogingen zoals in het Westen in 1973/1974 het geval was met ruwe-olie.

Toegepast op het voorbeeld olie houdt dit in dat de Sovjet-Unie haar olie-exportprijzen naar de NSWP-landen onlangs met 130 percent verhoogd heeft (van 16 tot 37 US-dollar per ton) hetgeen echter

ongeveer de helft is van de prijsverhogingen voor ruwe olie op de wereldmarkt in 1973/1974.

Commentaar: De invloed van dit nieuwe calculatie systeem en de daarmee gepaard gaande prijsverhoging zal binnen de Comecon van land tot land verschillen. De economisch sterkste Comeconlanden, de DDR, Polen en Tsjechoslowakije, zijn het minst afhankelijk van olie voor hun economische ontwikkeling, en Polen profiteert van de hogere export-prijzen voor kolen, koper en zwavel. Roemenië heeft haar eigen olie en zal vrijwel niet worden geremd in haar economische ontwikkeling door dit nieuwe calculatie systeem. Hongarije is het land dat het meeste te lijden krijgt van de hogere handelsprijzen. De prijzen voor haar export van machines en uitrustingen zullen gemiddeld met 15 percent toenemen; de prijzen voor haar agrarische producten met gemiddeld 28 percent terwijl de gemiddelde prijs voor haar import aan energie en grondstoffen waarschijnlijk met 52 percent zal stijgen. Voor alle Comecon-landen zal het in de toekomst moeilijker worden om hun buitenlandse handel te plannen, terwijl ook de binnenlandse goederenprijzen in de NSWP-landen onder druk komen te staan. Het is een vaststaand feit dat de Sovjet-Unie profiteert van de prijsontwikkelingen op de wereldmarkt en van de invoering van dit calculatie-systeem binnen de Comecon. Zolang de Sovjet-Unie echter bereid is om onder de wereldmarktprijzen energie en grondstoffen te exporteren naar de andere Comecon-landen, deze landen credieten wil verschaffen tegen relatief gemakkelijke voorwaarden en als buffer optreedt tegen te abrupte prijsveranderingen buiten de Comecon, zal de afhankelijkheid van de NSWP-landen van de Sovjet-Unie niet alleen economisch maar ook politiek toenemen.

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten

Geheim

1. Samenvatting

In verband met de halfjaarlijkse personeelwisseling vond in april slechts geringe oefen-/opleidingsactiviteit plaats. In de verslagperiode werden in Oost-Duitsland de Tijdelijk Verboden Gebieden (TVG'n) 5, 6 en 7/75 ingesteld. Een herwaardering van de sterkte van de Sovjet strijdkrachten geeft aan dat deze bestaan uit 166 divisies en dat de NSWP-strijdkrachten in totaal 60 divisies omvatten.

Geheim

2. Activiteitena. Algemeen

Als gevolg van de halfjaarlijkse personeelwisseling die bij enkele Warschaupaktlanden in april plaatsvindt en bij andere begin mei een aanvang neemt vond gedurende april in het algemeen slechts geringe oefen-/opleidingsactiviteit plaats. Dit geldt zeker voor die activiteiten waarvan in meer of mindere mate door troepen wordt deelgenomen.

b. Warschaupakt(1) Warschaupakt staf- c.q. verbindingsoefening

Meerdere aanwijzingen duiden erop dat in de periode 8 - 15 april een omvangrijke Warschaupakt staf- c.q. verbindingsoefening heeft plaatsgevonden met Sovjet, Poolse en Oostduitse deelname. Aangenomen wordt dat de Sovjet deelname bestond uit (elementen van) MvD/Moskou, MD-Baltische Landen, MD-Karpathen, GSVG, SGV en TsGV; de Oostduitse deelname uit MvD/Straussberg, MD-III, MD-V en Grenstroepen en de Poolse deelname uit MvD/Warschau en MD-Silezie. Gegevens betreffende het verloop van deze oefening ontbreken.

(2) Warschaupakt stafoefening in Roemenië

Van 16 - 19 april werd in Roemenië een Warschaupakt stafoefening gehouden met deelname van Roemeense, Sovjet en Bulgaarse officieren. De oefening werd waarschijnlijk geleid door de Roemeense Minister van Defensie, Ionita. Aan de oefening zou óók een beperkt aantal Bulgaarse vliegtuigen hebben deelgenomen.

c. Oost-Duitsland(1) Tijdelijk verboden gebieden

In de verslagperiode werden de TVG'n 5,6 en 7/75 ingesteld. Voor perioden van restrictie en globale ligging, zie blzn. 10, 11, 12.

(2) NVA-oefening in TVG 5/75

In TVG 5/75 vond een NVA-commandopostoefening plaats met deelname van 2 RkTafd/MvD, ost-eenheden van MD-V, 5 Rkbrig/MD-V en mogelijk 9 Tkdiv/MD-V. Inzet van raketeenheden vormde kennelijk een zwaartepunt.

(3) GSVG-oefening in TVG 7/75

In TVG-7/75 vond een twee-partijenoefening plaats van 12 Gde

Tkdiv/ 3 Stootlr (Rood) en van 47 Gde Tkdiv/3 Stootlr (Blauw) onder leiding van St-3 Stootlr. Het oefengebeuren verplaatste zich van de Letzlingerheide in zo-richting naar het oefengebied Altengrabow. Een overgang over de Elbe werd beveiligd door GSVG-Grond/Lucht raketeenheden.

Geheim 3. Sterkte Warschaupakt

Een herwaardering van alle aan de NAVO-lidstaten ter beschikking staande gegevens, heeft er toe geleid dat het aantal Sovjet divisies is verminderd van 170 tot 166.

In het Militair District Baltische Landen is het aantal mechdivisies met 1 verminderd en in het Militair District Verre-Oosten (tegenover China) is het aantal tankdivisies met 1 en het aantal mechdivisies met 2 verminderd.

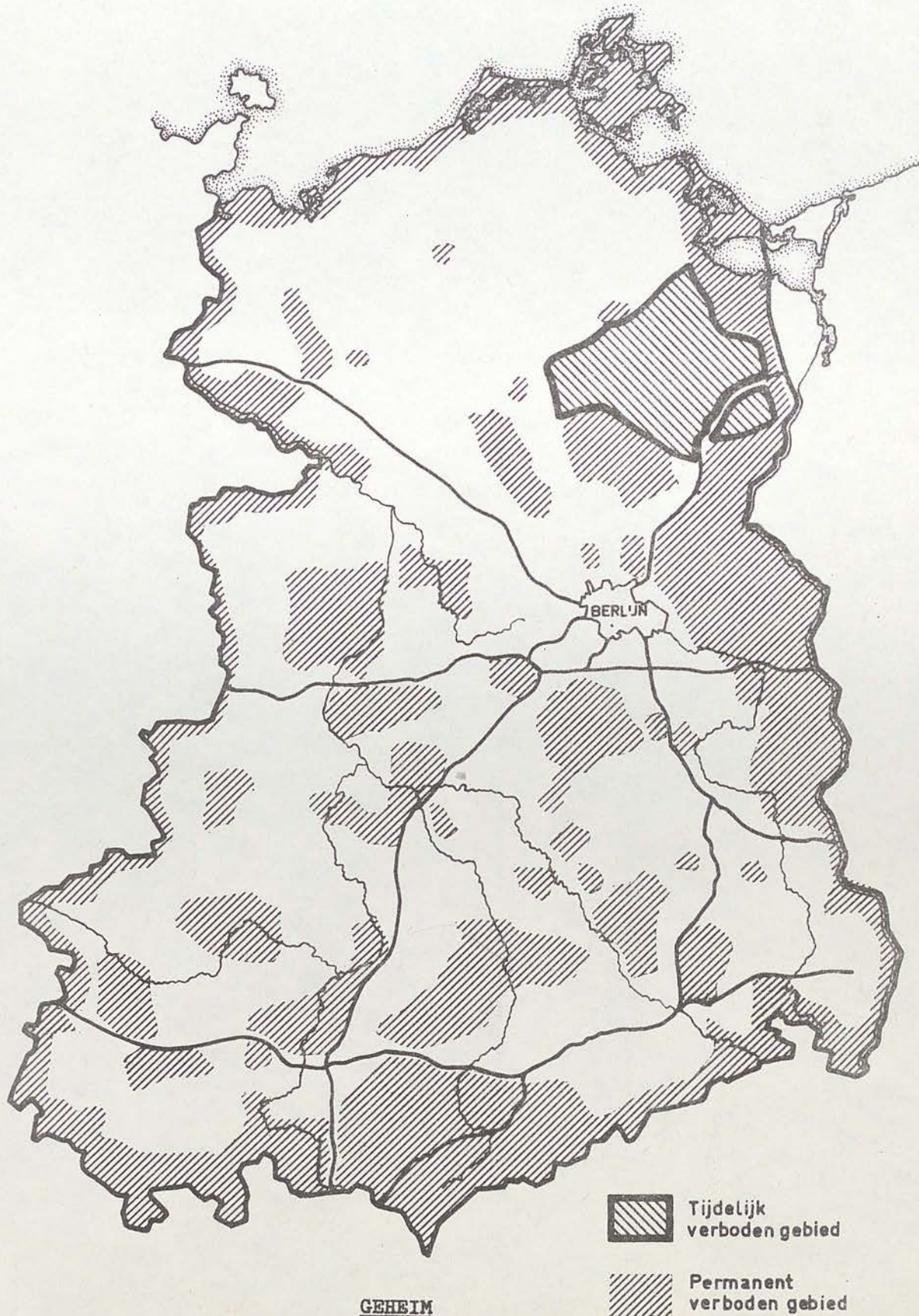
Deze vermindering is geen gevolg van het daadwerkelijk opheffen van deze divisies.

Het aantal NSWP-divisies is ongewijzigd gebleven en bedraagt 60 divisies.

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 5/75

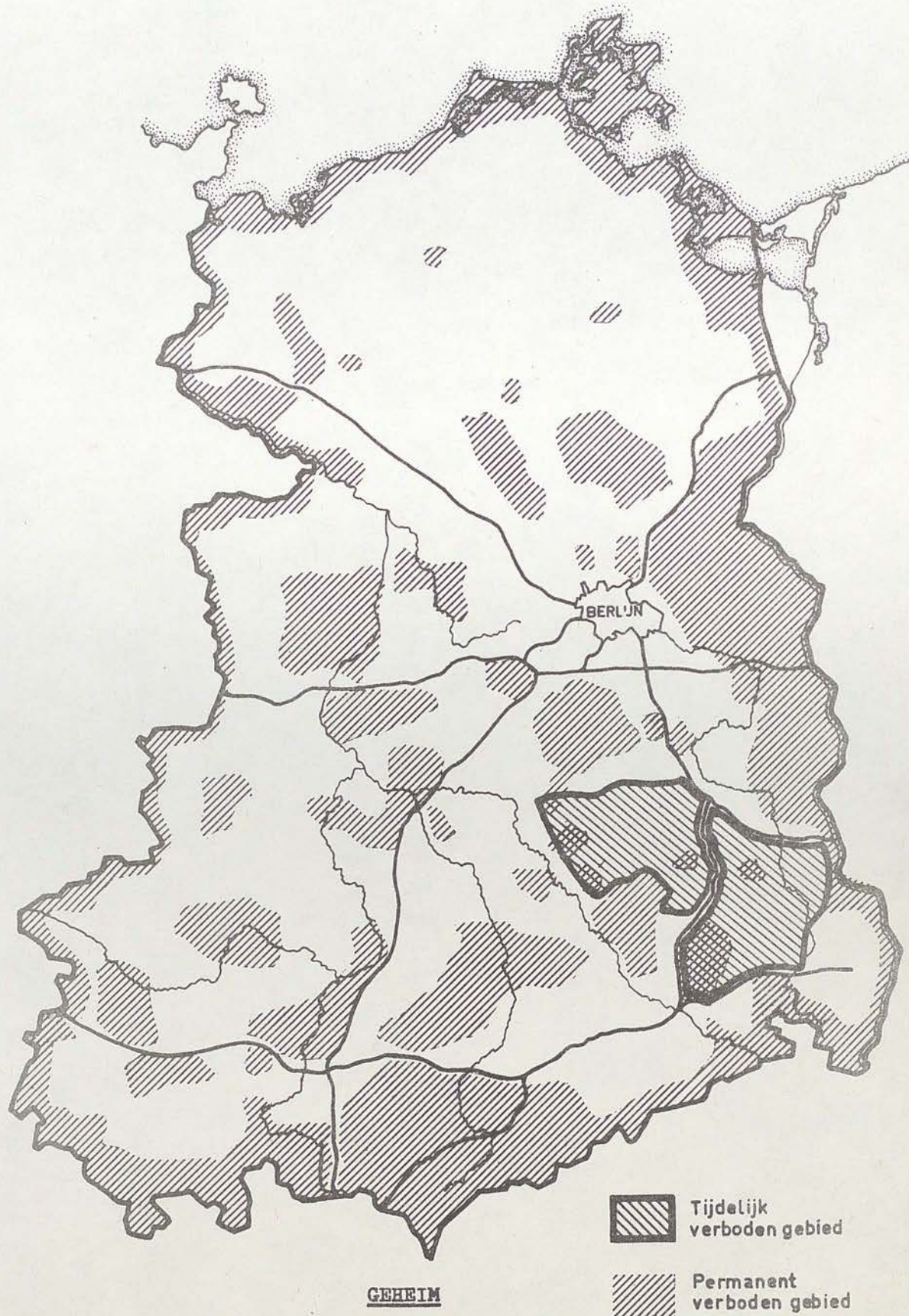
(292359 a mrt — 072359 a apr)

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 6 / 75

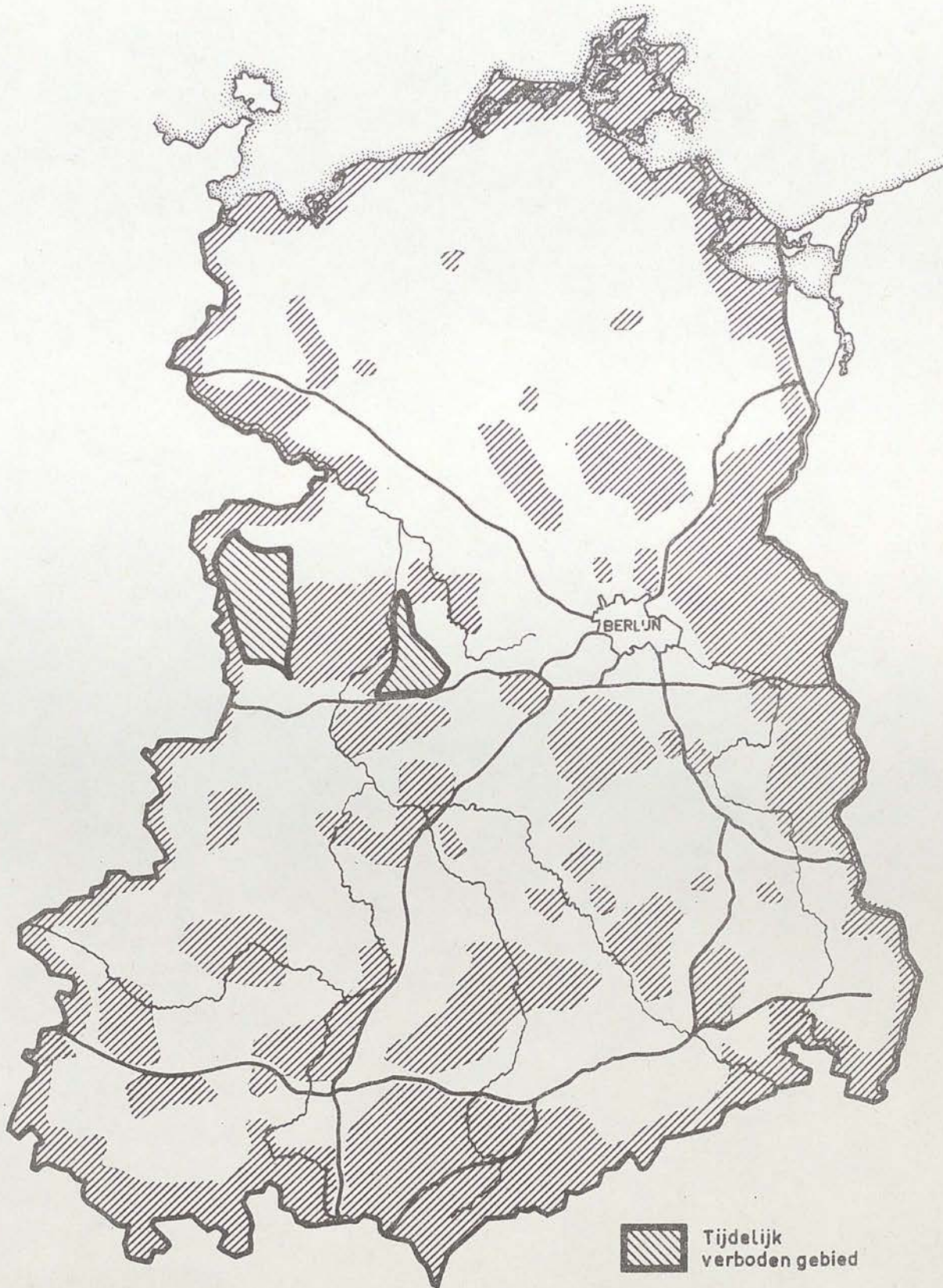
(292359 a mrt — 072359 a apr)

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 7/75

(120001 a — 182400 a apr)

 Tijdelijk
verboden gebied

 Permanent
verboden gebied